

Jedním z cílů této práce bylo nastínit přehledný a ucelený pohled na obchodní rejstřík vedený českými krajskými soudy očima rejstříkového soudce, jehož součástí je bez pochyby i povědomost o historickém vývoji tohoto institutu, vztah k evropskému právu a zahraničním právním úpravám, pozitivní i negativní postoje a v neposlední řadě i možné legislativní změny.

Hlavním cílem, který jsem si na začátku této práce kladla a který by měl být jedním ze stěžejních přínosů této práce, bylo pozastavit se nad spornými hmotně a procesněprávními otázkami souvisejícími s obchodním rejstříkem a pokusit se o jejich hlubší právní výklad s možnostmi budoucího legislativního řešení.

Mám-li shrnout problematiku současné hmotněprávní a procesněprávní úpravy obchodního rejstříku, lze jí vytknout mnohé, avšak zároveň lze konstatovat, že novelami provedenými zejména zákonem 216/2005 Sb. (resp. i z.č.79/2006 Sb., účinnost 1.4.2006, odstraňujícím nedostatky zákona 216/2005 Sb.,) a zákonem 7/2009 Sb., (datové schránky a s tím související nový způsob v doručování v rejstříkovém řízení) bylo vykročeno správným směrem. Kladně hodnotím zkrácení rejstříkových lhůt, i když na řadě rejstříkových soudů není dostatek materiálních prostředků na potřebný počet rozhodujících úředníků, což zejména za doby letních dovolených, dlouhodobých nemocí, vede k tlaku na rozhodující úředníky, natož aby stíhaly se zabývat neaktuálností starších výpisů, způsobených zejména řadou legislativních změn obchodního zákoníku, živnostenského zákona, či jiných předpisů (zaměnitelné firmy, neaktuálnost v adresách zapsaných subjektů, předmětů podnikání, řada společností s ručením omezeným s kapitálem 100 000,-Kč atd.). Avšak k tomuto problému by mělo přihlídnout spíše vedení soudu či ministerstvo při přidělování finančních prostředků na „pracovní síly“.

Velká nejednotnost mezi rejstříkovými soudy panuje stále v otázce přezkumu notářských zápisů, v čem shledávám velké negativum zejména z důvodu právní nejistoty podnikatelů v budoucí možné rozhodnutí soudu. Musím se přiznat, že s registračním principem rejstříkového řízení zavedeným zákonem 216/2005 Sb., se zcela neztotožňuji a hmotněprávní soudní přezkum by měl být zachován, avšak je nutné zároveň přiznat, že pokud notářský zápis má vyšší kvalitu (tím mám na mysli not. zápis dle ust. § 80a not. řádu) a notář v zápisu uvedl, že přijaté rozhodnutí považuje v souladu s právními předpisy a zakladatelskými dokumenty a nejedná se jen o osvědčení nějaké skutečnosti bez zásahu notáře (tím mám na mysli not. zápis např. dle ust. § 62 not. řádu), pak soudní přezkum je nadbytečný²²⁴ a odpovědnost za případné neplatné rozhodnutí nese notář. Úmysl zákonodárce přenést část odpovědnosti na notáře je jistě pozitivní, avšak v praxi často soudu vykládán nejednotně.

K urychlení rejstříkového řízení také bezpochyby přispěla povinnost soudu učinit jen jednu výzvu k odstranění vad podání a pokud není ve lhůtě soudem stanovené vyhověno, návrh je odmítnut, proto se již neseznamujeme se situacemi, kdy od podání návrhu do skončení řízení uplynulo i několik měsíců či dokonce let. Zavedení závazných formulářů bych hodnotila jak pozitivně, z pohledu soudu pro přehlednost o podaném návrhu a negativně pro řadu drobných chyb (například kolonky, které jsou nadbytečné – rozsah splacení základního kapitálu u s.r.o.; neúplný seznam dokládáných listinných důkazů). Nedostatky v návrhu vedly zejména od účinnosti zákona 216/2005 Sb., k odmítnutí většiny podaných návrhů, neboť soud od 1.7.2005 již nemohl v rejstříkovém řízení učinit žádnou výzvu k odstranění vad návrhu a doložení listinných důkazů k prokázání zapisovaných skutečností. Naštěstí po necelém roce byl tento nedostatek odstraněn již zmíněnou novelou 79/2006 Sb., a soud v rámci jedné výzvy musí podnikatele vyzvat na všechny vady návrhu. Pokud by soud po již učiněné výzvě následně zjistil vadu návrhu, na kterou navrhovatele nevyzval, nemůže již po navrhovateli požadovat její odstranění s poučením o možném odmítnutí. Z vlastní praxe mohu říci, že ač z počátku, jak je to u mnohých změn, bylo zejména ze strany podnikatelů, zavedení formulářů

²²⁴ Podrobněji také v usnesení VS v Praze ze dne 4. ledna 2010, č.j. 7 Cmo 378/2009-648.

hodnoceno negativně, s odstupem několika je tomu však jinak. Při srovnání českého formuláře č.9 a 13 pro společnosti s ručením omezeným se slovenským formulářem č.7 a 8 pro společnosti s ručením omezeným, musím přiznat, že slovenské formuláře jsou přehlednější a propracovanější.

Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č.7/2009 Sb., byla provedena „revoluce“ v doručování a to zavedením tzv. datových schránek. Tuto změnu bych hodnotila velmi pozitivně, neboť došlo nejen ke zrychlení styku s jinými orgány veřejné moci, ale i se samotnými účastníky řízení a to i přes negativní hodnocení ze strany malých podnikatelů nemajících internet, či nečinných společností. V dnešní době je přístup na internet možný téměř na „každém kroku“, proto možnost nahlédnout do své „internetové poštovní schránky“ by neměl být problém. Do budoucna jistě i tyto osoby přiznají této změně její výhody.

Bohužel i přes zrychlení rejstříkového řízení před soudy prvního stupně, ještě stále lze negativně hodnotit zdlouhavý proces odvolacího řízení u vrchních soudů, čehož jsou si rejstříkové soudy vědomy a často spoléhají, že návrh raději vezme návrh zpět, či mlčky čeká, až bude návrh odmítnut či zamítnut a následně podá návrh nový, dle představ rejstříkového soudu.

Hlavní nedostatek současné právní úpravy spatřuji v její roztržitosti, kdy zejména je právním normám vytýkána nekomplexnost, nejednotnost a přílišná stručnost s možností různých výkladů, avšak lze doufat, že se blížká na lepší časy a nakonec bude přijat samostatný zákon o obchodním rejstříku, na kterém budou pečlivě a zodpovědně pracovat jak odborníci z teorie, tak i praxe a jeden z největších současných problémů institutu obchodního rejstříku bude odstraněn.

Obecně platí, že pokud mám v úmyslu polemizovat s nějakou skutečností a hledat nejlepší možné řešení, měla bych mít možnost srovnání. V této práci jsem proto pokládal za nutné se také věnovat obchodním rejstrům v jiných evropských zemích. Z těchto úprav totiž lze čerpat inspiraci a často je i čerpána, jak dokazují úvodní ustanovení řady důvodových zpráv. Lze shrnout, že se velmi

blížíme sousední slovenské úpravě a to zavedením formulářů (účinnost na Slovensku k 1.4.2004), zkrácením lhůt, tak i možné budoucí úpravy obchodního rejstříku v samostatném zákoně, který je na Slovensku v účinný již od 1.2.2004.

V odborné literatuře zaznívá řada rozdílných návrhů a podnětů, jakými změnami by bylo možné přispět k zefektivnění rejstříkového řízení. Často jsou navrhovány změny tak zásadního charakteru, které by vedly k přebudování celého institutu obchodního rejstříku. Mám na mysli návrhy vedení rejstříku soukromými registrátory. Je nepochybné, že řízení by se tím jistě ještě více zkrátilo, avšak za možnou cenu snížení kvality a věrohodnosti v zápis v obchodním rejstříku a také přerušení již 140-ti leté historické tradice vedení rejstříku soudy.

Domnívám se, že právní úprava obchodního rejstříku zažila období častých a neuvážených změn. Cesta k ideálnímu stavu institutu obchodního rejstříku, s ucelenou a přehlednou právní úpravou, rychlým řízením, aktuálním stavem zápisu v obchodním rejstříku a s řádným dokládáním požadovaných listin do sbírky listin, sice není ještě tak úplně na blízku, nicméně věřím, že doba častých a v řadě případů neuvážených změn je již za námi a současnými legislativními kroky se institut obchodního rejstříku přiblíží v blízké budoucnosti ke svému ideálu. Je nutné si přiznat, že objektivní ideál v právu neexistuje, či já jsem se s ním alespoň nesešla a vždy se najdou kritici, jde jen o to, abych jich byla jen nepatrná menšina.